

שיעורי הכזיתים בסדר של פסח

פירוש המשניות להרמב"ם (עדות פ"א מ"ב)

הרביעית האמורה בכל התורה מחזקת ... מן המים קרוב לעשרים ושבעה דרהם ... ומקמח החטים קרוב לשמונה עשר דרהם.

שוע"ר סי' שסח

כמה הוא שיעור העירוב, בתחלתו בזמן שהם י"ח או פחות שיעורן כגרוגרת פת לכל אחד, ואם הם יותר מ"י"ח אפילו הם אלף או יותר שיעורו מזון ב' סעודות, שהם י"ח גרוגרות, שהם כששה ביצים בינונית פת, ויש אומרים שבי' סעודות הן כשמונה ביצים.

שוע"ר סי' תעג

כח חמשה מינים הללו מצטרפות לכזית.

שוע"ר סי' תעה

ח וכל זה לכתחלה אבל בדיעבד אפילו לא אכל אלא כזית אחד בלבד בין מהשלימה בין מהפרוסה ... יצא. טו מצות מרור מן התורה אינה אלא בזמן שהפסח נאכל שנאמר על מצות ומרורים יאכלוהו, אבל בזמן הזה אינו אלא מדברי סופרים, שתיקנו זכר למקדש.

שוע"ר סי' תפו

א כזית האמור בכל מקום אינו לא קטן ולא גדול אלא בינוני וזה זית הנקרא אגורי ששמנו אגור בתוכו. ושיעורו יש אומרים שהוא כחצי ביצה ויש אומרים שהוא פחות מעט משליש ... ואם כן במרור שהוא מדברי סופרים, וכן כל דבר שהוא מדברי סופרים ששיעורו בכזית, יש לסמוך על האומרים שהוא פחות מעט משליש ביצה, אבל במצה שהיא מן התורה, וכן כל דבר שהוא מן התורה, יש להחמיר כסברא הראשונה.

ב אם יש חלל במצה אין החלל מצטרף לכזית וצריך למעכו (אבל אם אין חלל במצה אפילו היא רכה ועשויה כספוג אין צריך למעכו).

הגדה של פסח לרבינו הזקן

יחץ, ויקח מצה האמצעית ופורסה לשנים חלק אחד גדול מחבירו וחלק הגדול יניח לאפיקומן והקטן מניח בין הב' מצות.

לקוטי טעמים ומנהגים

ואנו נוהגין ליקח חזרת (סאלאט) ותמכא (חריין) שניהם – הן למרור והן לכורך.

אוצר מנהגי חב"ד (ע' קלה)

ל"מרור" ול"כורך" היה כ"ק אדמו"ר ז"יע לוקח כמה עלי סאלאט ... לוקח כמה כפות חריין (מגורד ומפורר) במידה גדושה ... כמין כדור (קרוב לגודל ביצה).

שיעורי תורה (קנו, א ואילך)

הכנסתי בדוחק עצום בתוך כלי, והיי משקלו כמשקל המים של אותה הכלי ... ואני שקלתי לחם רך שנתתי אותו לתוך כוס בדוחק עצום והיי משקלו כמשקל המים ... אם הלחם הוא ספוגי כמו פת שלנו, משקל הביצה הוא 57.6 גרם בכיוון, וכן יש לחשוב המשקל בלחם דרוך ובעוט, וכן חושבין משקל מצה של פסח ... פת ספוגנית שהיא רכה כספוג, ואין בה נקבים כלל, אלא מפני ריבוי המים שבעיסה היא רכה.

שיעורי ציון (ע' ע)

וכזית מצה, וכזית לחם בסוכה, וכזית לחם לברכה אחרונה, משקלו 27 גרם. כזית מרור שהוא מצוה מדרבנן הוא כשליש ביצה, וחזרת שקורין חסא הוי כזית מן העלים משקל 17 גרם, ומן הקלח משקל 19 גרם.

מוריה גליון לז (ע' נה)

שיעור כזית לגר"ח נאה 27 סמ"ק ... 18 סמ"ק (לדברים דרבנן) ... המנהג הפשוט בעיה"ק תובב"א הוא כגר"ח נאה, וכן פסקו רבני ירושלים ת"ו, וכן המנהג ברוב פזורות ישראל ... אמנם הגר"ח נאה חידש דלגבי שיעורי המצוות לא מחשבינן לנקבוביות שבאו על ידי אפיה וכדומה. אך בהא המנהג הפשוט שלא כמותו, וכל גדולי הדור, וכן רוב האחרונים, חלקו עליו.

סיכום:

שיעור כזית מצה דאורייתא – נפח אונס מים, שהוא לערך $2/3$ אונס מצה (והיינו שאם יש 8 מצות בפאונד, אזי כזית מצה דאורייתא הוא לערך שליש מצה). ויש מהדרים שכזית מצה דאורייתא יהי 0.9 אונס מצה (שהוא קרוב לחצי מצה).

שיעור כזית מצה מד"ס – נפח פחות מ- $2/3$ אונס מים, שהוא פחות מחצי אונס מצה (והיינו שאם יש 8 מצות בפאונד, אזי כזית מצה מד"ס הוא פחות מרבע מצה). ויש מהדרים שכזית מצה מד"ס יהי 0.6 אונס מצה (שהוא קרוב לשליש מצה).

שיעור כזית מרור – נפח פחות מ- $2/3$ אונס מים, שהוא לערך 0.6 אונס מרור. ושני המינים (חזרת ותמכא) מצטרפים לכזית.

ובמילים פשוטות יותר, לשיעור המינימום:

בכזיתים הראשונים, בוצע בעל הסדר לפחות רבע מצה מהאמצעית הפרוסה ורבע מצה מהעליונה השלימה, ואוכלם ביחד. וכל אחד מבני הבית מקבל לפחות שליש מצה.

בכזית מרור, מקבל כל אחד עלה אחד או שנים של סאלאט, ומכניס לתוכו מעט חריין (ביחד הם כזית – במשקל 0.6 אונס).

בכזית כורך, בוצע כרבע ממצה התחתונה, שובר אותה לשנים ומניח בתוכו המרור, בשיעור הנ"ל. בשני הכזיתים של האפיקומן, לוקח שני רבעים מצה (ביחד – חצי מצה), ואוכל כזית אחד זכר לקרבן פסח וכזית אחד לזכר מצה שאכלו עם קרבן פסח. וכן יחלק לכל אחד מבני הבית. ולפחות – רבע מצה (כזית), ומתנה שיהי זכר לקרבן פסח או למצה שאכלו עם קרבן פסח.